

ТМ	Г. XXXV	Бр. 4	Стр. 1559-1573	Ниш	октобар - децембар	2011.
----	---------	-------	----------------	-----	--------------------	-------

UDK 811.163.41'282.3: [316.472.4:004.738.5(497.11-13)]

Прегледни чланак

Примљено: 20. 8. 2011.

Ивана Влајковић

Универзитет у Новом Саду

Филозофски факултет

Душан Стаменковић

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

ИДЕНТИТЕТ ЈЕЗИКА ЈУГА СРБИЈЕ У КОМУНИКАЦИЈИ НА ИНТЕРНЕТУ*

Резиме

Након уводног разматрања везаног за појмове идентитета језика и језичког идентитета, као и за проблеме друштвених мрежа, овај рад бави се карактеристикама писаног језика јужне Србије у комуникацији на интернету, првенствено на друштвеној мрежи Фејсбук, једној виртуелној, мултикултурној средини. У корпусу сакупљеном са профила корисника из Пирота, Бабушнице, Сурдулице и Ниша, издвојени су и анализирани језички елементи карактеристични за призренско-тимочки дијалект, али и они који том дијалекту не припадају, а на којима се виде утицаји енглеског језика на српски, утицаји самог медијума на коме се комуникација одвија, као и утицаји говора из других области Србије. Сви језички елементи су пребројани, а затим је њихов број изражен и у процентима, са циљем да се на овај начин покаже шта је то што карактерише језички идентитет становника јужне Србије на интернету, те да ли је чињеница да је виртуелна заједница одавно постала глобално мултикултурно село утицала на то да се ови корисници донекле одрекну специфичности које одликују овај дијалект.

Кључне речи: идентитет језика, интернет, друштвене мреже, јужна Србија, призренско-тимочки дијалект

---

ivanavly@gmail.com, dstamenkovic@filfak.ni.ac.rs

* Припремљено у оквиру пројекта *Одрживост идентитета Срба и националних мањина у пограничним општинама источне и југоисточне Србије (179013)*, који се изводи на Универзитету у Нишу – Машински факултет, а финансира га Министарство просвете и науке РС.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Језик се сматра битним делом језгра идентитета појединца или групе. Уз припадност народу, држави, култури или вери, он фигурира као нешто по чему препознајемо себе и људе око нас (у зависности од тога да ли говоримо о идентитету као колективитету или индивидуалитету). Ранко Бугарски (2010, 20) дефинише језички идентитет као „језичку компоненту нечијег колективног или индивидуалног идентитета” и као таквог га разликује од идентитета језика, који представља „скуп обележја која профилишу неки дати језик и разликују га од других језика” (*ibid.*, 24). Бугарски напомиње и да је први термин повезан са распрострањеним веровањем о језику као чувару етнонационалног бића, које нема много везе са науком о језику. Језик је једним великим делом биолошка категорија и наш мозак има природни капацитет да „упије” више језика (и више варијетета једног језика) на такав начин да познавање једног не може битно да поремети познавање другог. Други термин, идентитет језика, је у великој мери лингвистички и сам по себи отвара много веће могућности за истраживања, нарочито на поднебљу као што је Србија и бивша Југославија. Овде налазимо језике који имају „сложени идентитет”, па тако Бугарски (*ibid.*, 24) говори о вишеструком идентитету српскохрватског језика, који још увек постоји у лингвистичко-комуникацијској равни. Због административно-политичких разлога, оно што се називало стандарднојезичким варијантама подигнуто је на ниво језика (*ibid.*, 31), па данас уместо једног имена имамо четири. Ако овој већ довољно компликованој ситуацији додамо и регионалне варијетете, као и све већи утицај енглеског језика на све језике у региону, питање идентитета постаје све сложеније. Бугарски (*ibid.*, 47) тврди да уместо термина „страни језик”, у случају енглеског можемо применити термин „додатни језик”, док га Прћић (2005, 18) назива “одомаћеним страним језиком”, који доводи до појаве хибрида под називом „англосрпски” језик. Све у свему, утицај енглеског на идентитет данашњих варијетета српског језика и на језички идентитет говорника српског јесте неизбежан и неоспорив. Овај утицај је вероватно највидљивији на медијуму који се у нашем друштву често повезује са знањем енглеског, а то су рачунари, или прецизније употреба интернета, а у скорије време *друштвене мреже*.

Појава и експанзија друштвених мрежа на интернету припада *четвртој револуцији* у развоју рачунарских технологија. Према Клару Ши (Shih 2009, 11–25), развој рачунарске технологије седамдесетих година прошлог века представља прву револуцију, док развој рачунарске технологије током осамдесетих јесте друга револуција. Трећу револуцију, или *еру интернета*, представља ширење ове мреже током касних деведесетих година, док четврту револуцију, која је започета масовним умрежавањем уз помоћ друштвених мрежа, Ши

назива и *ером Фејсбука*. Друштвене мреже, у данашње време предвођене *Фејсбуком*, представљају мултикултурне средине, јер у њима активно учествују корисници из свих крајева света. Иако су видови комуникације преко интернета постојали и пре развоја друштвених мрежа (имејл, сервери *IRC*, *ICQ*, *MSN Messenger*, *Skype*, различити форуми), број корисника интернета и мрежа на њему, као и количина времена које корисници посвећују комуникацији путем интернета нагло расте од 2006. године, када друштвене мреже крећу у освајање виртуелног простора на уштрб оног физичког. Основне намене друштвених мрежа јесу повезивање људи, лако превазилажење великих даљина у комуникацији, упознавање, пословно повезивање и размена података. Један од најпримамљивијих аспеката друштвених мрежа јесте могућност изградње или реконструкције идентитета из стварног живота, који корисницима омогућава да себе представе на један нови начин (Стаменковић и Влајковић 2011, 2). Поред позитивних аспеката друштвених мрежа (Mezrich 2009; Kelsey 2010), срећемо се и са упозорењима везаним за њихово коришћење, као и проблемима који проистичу из чињенице да се велики део животне и пословне сфере преселио на интернет (Aftab 1997; 1999; Vander Veer 2010, 207–224). Виртуелни свет дозвољава манипулисање многим компонентама идентитета. На *Фејсбуку* је, ипак, то мало другачије, о чему говори Радић-Бојанић (2009, 54): “Поред питања виртуелних заједница, од великог значаја је и питање идентитета и начина на који се корисници представљају другима. Због природе друштвених мрежа које корисници остварују или којима се придружују, веома је вероватно да су личне информације које о себи дају много тачније од оног што стављају у “profile” у “fаскаоницама” или дискусионим групама, поготово зато што су контакти на *Фејсбуку* засновани на стварним контактима у ванелектронском свету.”

Дејвид Кристал развој интернета и комуникације на њему сматра једним од кључних фактора језичке револуције, започете деведесетих година прошлог века (Crystal 2001; *Cyborg Anthropology*); он тврди да је на овај начин говорни и писани језик замењен потпуно новим медијумом, а значајну улогу у наступању нове ере у језику одиграо је и енглески, који је, као глобални језик, довео до светске доминације плурилингвализма (Crystal 2001; 2008; 2010). Језик поседује и одређену аутономију у односу на говорнике и друштвене групе који се њим служе, али од њих није, нити може бити у потпуности независан (Коковић 2005, 151–154). Можемо сматрати и да су појединци и друштвене групе у одређеној мери омеђени језиком којим се служе, без обзира на медијум. Према речима Бугарског (2005, 16–17), култура и језик се узајамно подразумевају, јер „нема структуре без језичког израза, нити пак има језика без културног садржаја [...] наш доживљај света је условљен културом, док је она сама уве-

лико профилисана језиком“. Ово је довољно да закључимо да виртуелизација културе може да за последицу има и својеврсну виртуелизацију језика. Према речима Бугарског (*ibid.*), језик интернета је електронски, глобалан и интерактиван, а аналитичарима се приказује као медијум нарочитог формалног профила и специфичних функционалних карактеристика. Он дели Кристалово (2001) мишљење о томе да то није нова форма писања или говора, нити њихов произвољан хибрид, већ трећи ентитет, који је са њима паралелан. Бугарски (2005, 24) тврди да „[...] анонимност и деперсонализованост порука на мрежи уз то подстиче лежернији однос према употребљеним језичким средствима, од лексике и фразеологије до синтаксе и интерпункције. Тим путем језички стандард лако клизи у субстандард, па и жаргон“. Та субстандардизација језика огледа се, између осталог, у изостављању знакова интерпункције, постављању знакова интерпункције на погрешно место, интензивирању знакова интерпункције, изостављању и насумичној употреби великог слова, употреби емотограма, претераној употреби англицизама, исписивању бројева цифрама и разним правописним грешкама (Дурбаба 2009, 452–454)

Имајући у виду тврдње да савремена комуникација има могућност да „ремети“ дијалекатску слику „засновану на унутрашњем развоју српских говора призренско-тимочке зоне“ (Богдановић 2008, 307), основни задатак овог рада је да, путем анализе корпуса, утврди како дијалект који је заступљен у јужној и југоисточној Србији изгледа у комуникацији на интернету, односно друштвеним мрежама. Поред специфичности којима се он одликује, биће речи и о утицајима енглеског језика на говорнике овог подручја, као и, у веома кратким цртама, о утицајима самог медијума на коме се комуникација одвија, те других дијалеката у Србији, првенствено београдског говора, који путем медија (нарочито филмова, серија, музике итд.) донекле врши утицај на све остале дијалекте (првенствено у домену лексике, односно, још прецизније, жаргона).

КОРПУС

Корпус за овај рад сакупљен је током јула 2011. године и састоји се из 200 исказа. Он је обухватио кориснике Фејсбука из следећих места са југа Србије: Пирота, Бабушнице, Сурдулице и Ниша. Изабрани профили припадају особама различитог узраста и образовања, од несвршених и свршених средњошколаца, до омладине и одраслих људи средњег и високог образовања.

Профили који су укључени у анализу бирани су одласком на странице датих градова/варошица на Фејсбуку, са којих су затим издвајани профили делимично отворени за јавност (тј. профили којима могу приступити и корисници који нису на њиховим листама прија-

теља). За анализу су узети коментари на фотографије датих корисника и њихових пријатеља, што значи да је за њихово потпуно разумевање потребно укључити и ванјезички контекст, али, са друге стране, то није неопходно за анализу која ће бити представљена у овом раду. Коментари имају дијалогски карактер, и у корпус су у целости пренети дијалози на тему фотографија одабраних корисника, са циљем да се у спонтаном, нецензурисаном писаном језику одреди проценат исказа са елементима говора југа Србије. Искази са испитиваним језичким особинама су најпре пребројани, а затим је њихов број изражен и у процентима, како би се показало које су од њих најзаступљеније. С обзиром на чињеницу да од корисника није тражена сагласност за копирање њихових исказа зарад овог истраживања, имена ће у примерима који се јављају у самом тексту бити изостављена, док ће се у узорку корпуса, који је дат на крају, имена учесника у конверзацији заменити словима А, В, С, итд., у зависности од броја учесника.

Још треба напоменути да је као датост узето да дискурс на овој друштвеној мрежи припада разговорном функционалном стилу, па неће бити анализе конкретних језичких елемената којима би се то доказало. За ово су као главни ослонац послужили: књига *Функционални стилови* (2002), Бранка Тошовића, књига Биљане Радић-Бојанић *Неко за chat?!* (2007) и рад Оливере Дурбабе “Феномен “парландо” и лингвистички статус интернет форума“ (2009). Наиме, Радић-Бојанић је на плану писања, лексике, граматике и прагматике идентификовала елементе којима се овај дискурс недвосмислено смешта у домен разговорног функционалног стила, за који Дурбаба (2009, 449) користи нешто другачији термин (парландо) и о њему каже следеће: “Швајцарски лингвиста Peter Sieber под “парландом” сматра интензивно, учестало и готово систематско коришћење елемената карактеристичних за говорни језик у писаном домену [...]”. Дурбаба даље наводи његову помало афористичну формулацију упутстава за писање парландо текстова, као што су, нпр.: “Нека ти појединачна реч и реченица не буду претерано битне. Пиши даље. Формулиши тако да читалац осети да си му близак. Нека ти садржај буде важнији од форме. Пиши на основу личног искуства. Пиши аутентично, итд.” (Дурбаба 2009, 449). Тошовић (2002, 386) о електронској комуникацији пише следеће: [...] поруке су кратке, лаконичне, прожете фамилијарношћу[...]. У њима се не обраћа пажња на правилности, па су честе штампарске, правописне и граматичке грешке. Користе се разговорне ријечи, облици и конструкције. Слабо су заступљени синоними. Понекад се свјесно умећу жаргонизми. На синтаксичком плану има доста елиптичних реченица. Неке поруке садрже само номинативне реченице састављене од пар ријечи.”

АНАЛИЗА КОРПУСА

Одлике призренско-тимочког дијалекта у корпусу

Призренско-тимочки (код неких аутора и призренско-јужно-моравски и/или тимочко-лужнички) дијалект припада староштокавској групи, и њиме се говори на простору од Призрена на југу до реке Тимок на северу. Његова источна граница је, почев јужно од Зајечара, граница са Бугарском, до границе са Македонијом, а западна – од границе са Албанијом, преко Дечана и Вучитрна до Сталаћа. У овом раду неће бити разматране карактеристике поддијалеката који се налазе на овој територији, као што су тимочки, белопаланачко-пиротски, лужнички (Окука 2008, 271-273), већ ће они бити посматрани као једна целина, са акцентом на заједничким карактеристикама.

Милорадовић (2007: 361) за ову дијалекатску зону каже следеће: “Српски језик у целини припада периферији балканског језичког савеза, док српски југоисточни говори спадају у категорију Шалерових „балканских језика првог ранга”. Дакле, у оквиру српског дијалекатског простора посебно место припада призренско-тимочкој дијалекатској зони. Мора се рећи да су говори ове зоне изванредно занимљив феномен, јер у структурном погледу изразито гравитирају аналитичком језичком типу, односно — испољавају радикалност у стварању једне аналитичке структуре. Тако се, захваљујући најреlevance-вантнијим, најкарактеристичнијим аналитичким обележјима, присаједињују заједници балканских језика. Ово се нарочито огледа у аналитичком принципу присутном у деklinацији призренско-тимочких говора, једној од најкарактеристичнијих иновација по којој се они издвајају од осталих српских говора, а по којој се балканословенски језици, чије је заједнице ова српска дијалекатска зона члан, издвајају у односу на остале словенске језике. Поред тога, аналитичка компарација (...), губитак инфинитива и аналитички тип футурске конструкције (*ти ће донесеи*) представљају маркантне структурне иновације.

Једна од најтипичнијих одлика призренско-тимочког дијалекта је свакако упрошћен систем деklinације (Ивић 1985, 112). Ивић наводи да се (уз изузетак вокатива, за који Белић каже да строго узев и није падеж (Белић 1905, 302)) у овим крајевима користе 2 падежа: номинатив и општи падеж (*casus generalis*), који врши службу свих осталих зависних падежа и који се користи без предлога само када обележава функцију објекта или партитивног генитива, а са предлозима у свим осталим случајевима. У корпусу се употреба упрошћене деklinације јавља у 11% исказа, односно у 22 примера. Неки од њих су:

(1) naredni put verovatno idemo s bajsevi za babusnicu tako da se ti javimo blagovremeno

(2) momci vi pevate u neki bend a?:)))))))))))))

(3) Ako vam se učinilo da se profa zacrveneo, to ga sunčanica udarila, nije od pivo :) hah :)

Губљење инфинитива имало је за последицу настајање великог броја глаголских именица. У корпусу је, међутим, нађен само 1 овакав пример:

(4) znas,ja sam ti wec najawila bijenje...pazi sta radis

Исте промене захватиле су и обликовање футура I, а њима се придружило и продирање механизованог *ће* (Ивић 1985, 113). У корпусу има 8 (4%) оваквих примера:

(5) ce te naucimo da igras loru ..... pa cu te derem to kao u makao :PPP

(6) ima vec dva dana ali zajedno sas mikija grujica pa kad dodjes ce te vozimmo

Творба упитних реченица је такође препознатљиво обележје овог дијалекта. Како наводи Окука (2008, 267), творба се врши на три начина:

- а) помоћу футурске енклитике *ће*
- б) са речцом *ли*
- ц) са конструкцијом *ако + ли + гл. облик*

Корпус садржи укупно 23 упитне реченице, а од наведене три групе идентификоване су само реченице друге групе, и то њих 3 (13%):

(7) imali li su ovakvi duxevi ali muski ???/::))

(8) To kume!!! Topla li je voda?

Призренско-тимочки дијалект карактерише и жива употреба приповедачког презента и аориста. Међутим, треба имати у виду да су употреба презента и приповедачког презента уједно и једна од карактеристика неформалног функционалног стила коме овај дискурс припада. У корпусу су ипак нађени само примери употребе аориста (5 примера – 2,5%):

(9) tošici se dade u planinarenje!

(10) prošle god, na more :-)) davno je bilo ja ti reko :-)

Што се лексике тиче, оно по чему се овај дијалект најлакше препознаје још на први поглед јесу партикула *бе*, један од облика партикуле *бре*, који се среће искључиво на југу Србије, као и узвик *леле*:

(11) to se be odmah vidi, od malena :)

(12) da be, tvoji...lele , pogledaj kolko se naoblačilo...čekam da bude tander...hehe

(13) lele lele, kolko sam samo zgodan i neodoljiv bio...sad sam samo neodoljiv!

Поред тога, идентификовано је још 6 исказа (3%) са лексиком карактеристичном за југ и југоисток Србије, 5 глагола: забунити се (збунити се), викати (у значењу звати), урочити (урећи), соплести се (саплести се), блазнити (плашити), и придев убав (леп). Неки од примера су:

(14) MILJAN KAZE DA SE OBRIJAS DA NE BLAZNIS SVET

(15) GLEDAS DA SE NE SOPLETES

На плану лексике може се приметити и неколико жаргонских израза за које се може претпоставити да су у овај дијалект ушли са севера, углавном из београдског жаргона, и као такви се усталили. Углавном су то речи које се користе да означе нешто што је веома добро или позитивно, као нпр.: *врх*, *екстра*, *кидати*. У корпусу има 6 (3%) исказа са “увезеним” жаргонским изразима:

(16) OVE SLIKE PROSTO MAME DA SE ODE TAMO... VRH!

(17) Jojjjj...pa ovako nesto samo tebi moze da padne na pamet.. :D
Kidaaa :P :*

(18) a...sorry, nisam videla... ma extra... ;) :*

*Англицизми и утицаји самог медијума
на комуникацију која се на њему одвија*

О све већој учесталости употребе англицизама, како у говору, тако и у писаном језику, исправља се свакодневно, а бројна истраживања показала су да они прожимају сваку пору, не само српског, него и већине европских и светских језика. Влајковић (2010, 190) наводи да корпус преузет са Фејсбука (који је обухватио ученике завршних година средњих школа из Ниша) садржи неку врсту англицизма у сваком другом исказу. Овако висок проценат англицизама тесно је повезан са идентитетом који млади у урбаним срединама изграђују ослањајући се у великој мери на енглески језик као средство којим они, као поткултура, добијају свој идентитет. С обзиром на то да је ова анализа обухватила различите узрастне групе, као и омлади-

ну која је углавном расла у другачијој животној средини, почетна претпоставка била је да ће због свега наведеног и проценат англицизама бити знатно нижи.

Ово се показало као тачно, а на основу добијених резултата може се закључити и да се становници (нарочито мањих места) на југу Србије радије ослањају на језичке карактеристике свог поднебља, односно дијалекта, у комуникацији преко интернета, него што у ту сврху користе англицизме. Наиме, 17 (8,5%) исказа у корпусу садржи англицизме, који се могу поделити на четири групе: сирове – оне који су написани у оригиналу, са српским лексичким и граматичким суфиксима или без њих, англицизме у оригиналу са донекле измењеним писањем, транскрибоване – исправно или неисправно, са српским лексичким и граматичким суфиксима или без њих, и оне који пресликавају енглеске речи, структуре, значење и употребу. Ову поделу дао је Прћић (2005, 85-86). Сирових англицизама у корпусу има 9. Неки од примера су:

(19) aaaaaau...pa to ti je bre mng kasno.....a da zaboravila sam..ti planiras da završis nekoliko faluktete,pa tek onda... sorry ;) :))

(20) :DD kako ti se sviđja mine creation? :DD

(21) NO COMMENT :)))))))))

Међу сировим англицизмима нашао се и један акроним, типичан за све видове електронске комуникације:

(22) LOL (*користи се као скраћеница за опис виртуелне радње – смејања наглас*)

Поред англицизама, у корпусу се може приметити и још један вид утицаја енглеског језика на српски, који до изражаја долази на плану писања. Наиме, ради се о писању појединих графема абетеде без дијакритичких знакова, због чега се оне понекад комбинују са другим графемама по угледу на енглески језик. Најбољи пример за то су графеме *č*, *š* и *ž*, које се често пишу као *ch*, *sh* и *zh*. У корпусу су нађена 22 оваква примера (11%), а неки од њих су:

(23) majche,prilici ti... :)) (*У овом примеру је занимљиво приметити да у једној речи имамо комбинацију графема по угледу на енглески, док је у другој графема *č* једноставно написана без дијакритичког знака. Ово указује на велику произвољност комуникације на интернету, која првенствено проистиче из њене неформалности.*)

(24) De nadje samo ovu sliku, s ovi dresovi SHARP.. Ti dresovi Zvezda imala jos dok je Bisevac "branio" :D

Осим комбинација *ch* и *sh*, треба поменути и графему *x*, чија употреба варира од једног корисника до другог, те се она користи и са изговорном вредношћу *h* (дакле, као ћирилична графема, при чему настају нове комбинације графема за *č*, *š* и *ž* – *cx*, *sx* и *zx*), и са изговорном вредношћу *ks* (по угледу на енглески). Језички контекст је тај који недвосмислено одређује која је од две изговорне вредности употребљена:

(25) Хаахахааха (*графема x са ћириличном изговорном вредношћу*)

(26) Хахахах....sxt0 ste bez0brazni...:'(((:P

(27) EXTRA! (*графема x са изговорном вредношћу ks*)

Међу корисницима млађих генерација нарочито је популарна и замена графеме *v* графемом *w*, која се, као што је познато, не користи у српском језику. Употреба графеме *w* може се приписати жељи адолесцентних корисника да своје исказе учине што сличнијим енглеском језику, макар и само на плану писања, иако још једном треба нагласити да је ово много чешћа појава међу омладином у већим и урбанијим срединама. Овако то изгледа у корпусу:

(28) iwana se uzxiwela... xD

(29) хаха...oke....da ti werujem....xDD;D

Још један вид утицаја на комуникацију на интернету представља и сам медијум на коме се она одвија, те се у корпусу могу приметити и неки искази у којима доминирају конвенције у писању карактеристичне за електронску комуникацију. Постоје само 3 оваква исказа (1,5%), од којих се код два јавља елизија којом се елиминишу вокали, а остављају сугласници као носиоци значења:

(30) Kume nzm , meni bese toplа :-)) (*nzm је скраћено од “не знам”*)

(31) А ne , ја ne placem, msm ponekad :-)) (*msm је скраћено од “мислим”*)

Трећи пример је илустрација идиосинкратичности, која је такође једна од одлика језика којим се служе адолесцентни корисници, а која има за циљ да дате исказе визуелно истакне и одвоји од исказа других корисника. У примеру из корпуса, графема *o* замењена је нулом:

(32) Хахахах....sxt0 ste bez0brazni...:'(((:P

ЗАКЉУЧЦИ

Процентуално гледано, на први поглед може се учинити да карактеристике призренско-тимочког дијалекта и нису толико доминантне у корпусу. Међутим, мора се узети у обзир да комуникација на друштвеним мрежама и интернету уопште припада разговорном функционалном стилу, који карактеришу кратке, најчешће просте, специјалне или номинативне реченице са само пар речи, у којима и нема простора, односно језичких елемената на којима би се ове карактеристике могле јавити у већој мери. У том смислу савремена комуникација и друштвене мреже као њен чинилац имају могућност да „поремете“ изражавање дијалекатских језичких карактеристика (Богдановић 2008, 307–311). Са овим чињеницама у виду, мења се и слика о самом корпусу, односу језичком идентитету југа Србије на интернету. Први закључак који се може извести из анализе корпуса је тај да елементи призренско-тимочког дијалекта и лексички садржаји карактеристични за југ и југоисток Србије опстају у великој мери и у комуникацији на друштвеним мрежама. Говорници овог дијалекта се, дакле, не либе да буду доследни свом језичком идентитету, иако се на њихов дијалект често гледа као на мање вредан говор, неподобан за комуникацију, и приписују му се различите неоправдане негативне конотације (нижи интелектуални ниво, степен образовања и сл., што у перспективи представља и најзначајнији фактор који може довести до његовог потискивања) од стране говорника дијалеката приближнијим стандардном српском језику. Дакле, једна од претпоставки са којом се и кренуло у истраживање, наиме, та да ће у процесу “језичке глобализације” овај дијалект изгубити добар део својих карактеристика, показала се као нетачна.

Ипак, тренутно стање не треба узети здраво за готово, због неких других фактора који делују на језик као целину, односно због чињенице да је „утицај стандардног језика [...] највећи у градовима, јер је ту највише становништва с највишим образовањем, ту су средства информисања и издавачка делатност, ту је концентрација образованих, културних, научних и других установа, које утичу на прихватање и развој књижевног језика. У сеоским срединама дијалекатске особености се спорије неутралишу, што диктирају животни услови. Но, на селу се све више губе особине говора руралног типа, губе се и терминологије које су обележавале ранија главна занимања већине сеоског становништва [...] и у незаборав одлази одговарајућа лексика [...], а све више се појављује лексика новијег [...]” (Ђупић 1996, 165). Дакле, дијалекти ће се временом свакако у извесној мери приближавати стандардном језику и губити неке од својих особености.

Други закључак у вези је са коришћењем англицизама, саставним делом готово сваког језика данашњице. Имајући у виду поменуто истраживање вршено на адолесцентима искључиво са територије

Ниша (Влајковић 2010), може се приметити поприличан раскорак између већих урбаних и мањих средина. Наиме, док се у овим првим језички идентитети великим делом изграђују око енглеског језика, као додатног, допунског и одомаћеног страног језика (Прћић 2005), у мањим срединама то није случај, бар не у тој мери, и овде се англицизми јављају тек спорадично, углавном код млађих корисника, али опет, ни у приближном проценту као што је то случај у градским срединама. Дакле, намеће се закључак да је овај дијалект неопходно посматрати и кроз саму средину у којој се он манифестује, као и да је он много отворенији за различите врсте утицаја у већим, урбаним срединама, него што је то случај са варошицама, где он остаје релативно затворен, са очуваним карактеристикама. Та затвореност огледа се и у чињеници да на основу састава корпуса можемо да кажемо да је мали број “београдизама” продро у овај дијалект, иако је почетна претпоставка била да ће их бити много више, због доминантности овог поддијалекта у медијима, а нарочито у филмовима и музици. Међутим, осим неколицине жаргонских израза, нису примећени већи утицаји других дијалеката. Све наведене чињенице ће временом вероватно довести до даљег раслојавања призренско-тимочког дијалекта, када ће се издвојити поддијалект који карактерише значајан број англицизама, који ће бити карактеристичан за веће урбане средине, насупрот оном у коме ће се преферирати локализми. Оно што се из овог истраживања може извући као коначни закључак јесте да не постоје већа језичка одступања у језику који се користи у мултикултурном виртуелном простору, у односу на говорни језик југа и југоистока Србије, као и то да су мање језичке заједнице мање отворене за различите језичке утицаје, међу њима и уплив англицизама.

ЛИТЕРАТУРА

- Aftab, Parry. 1997. *Parents Guide to the Internet: And how to protect your children in cyberspace*. New York: McGraw-Hill.
- _____. 1999. *The parent's guide to protecting your children in cyberspace*. New York: SC press Inc.
- Белић, Александар. 1905. *Дијалекти јужне и источне Србије*. Београд: Српска краљевска академија.
- Богдановић, Недељко. 2008. Дијалекти у светлу друштвених промена. У *Српски језик у (кон)тексту*, приредили Слободан Штећић и остали, 307–11. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет.
- Бугарски, Ранко. 2005. *Језик и култура*. Београд: Библиотека XX век и Књижара круг.
- _____. 2010. *Језик и идентитет*. Београд: Библиотека XX век и Књижара круг.
- Влајковић, Ивана. 2010. Утицаји енглеског језика на српски на плану правописа, лексике и граматике у комуникацији на Фејсбуку. *Комуникација и култура онлајн* 1 (1): 183–96.

- Дурбаба, Оливера. 2009. Феномен „парландо“ и лингвистички статус интернет форума. У *Српски језик у употреби*, приредили Слободан Штетих и остали, 447–57. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет.
- Ивић, Павле. 1985. *Дијалектологија српског језика: Увод у штокавско наречје*. Нови Сад: Матица српска.
- Kelsey, Todd. 2010. *Social networking spaces: From Facebook to Twitter and everything in between*. New York: Apress.
- Crystal, David. 2001. A language revolution: From reluctance to renaissance. http://davidcrystal.com/DC_articles/Langdeath8.pdf (приступљено 15.7.2011.)
- _____. 2008. Txtng: frNd or foe? *The Linguist, The Threlford Memorial Lecture* 47 (6): 8–11.
- _____. 2010. Internet language. In *The Pragmatics encyclopedia*, edited by L. Cummings, 234–36. London: Routledge.
- Коковић, Драган. 2005. *Пукотине културе*, друго измењено издање. Нови Сад: Прометеј.
- Cyborg Anthropology*. http://cyborganthropology.com/Main_Page (приступљено 17.7.2011.)
- Mezrich, Ben. 2009. *The accidental billionaires: The founding of Facebook – A tale of sex, money, genius and betrayal*. New York: Doubleday and Random house.
- Милорадовић, Софија. 2007. Дијакхрони и синхрони аспект аналитичких појава у српским народним говорима. *Зборник Матице српске за славистику* 71–72: 357–75.
- Окука, Милош. 2008. *Српски дијалекти*. СКД Просвјета: Загреб.
- Прћић, Твртко. 2005. *Енглески у српском*. Нови Сад: Змај.
- Радић-Бојанић, Биљана. 2007. *Neko za chat?! : diskurs elektronskih ćaskaonica na engleskom i srpskom jeziku*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- _____. 2009. Електронска комуникација 2.0: Фејсбук као виртуелна заједница. *Култура* 124: 51–60.
- Стаменковић, Душан и Ивана Влајковић. 2011. Језички идентитет у комуникацији на друштвеним мрежама у Србији. У *Језик, књижевност, комуникација: језичка истраживања*, приредиле Биљана Мишић Илић и Весна Лопичић. Ниш: Филозофски факултет (у припреми).
- Shih, Clara. 2009. *The Facebook era: Tapping online social networks to build better products, reach new audiences, and sell more stuff*. New Jersey: Prentice hall.
- Тошовић, Бранко. 2002. *Функционални стилови*. Београд: Београдска књига.
- Ђупић, Драго. 1996. Дијалекти. У *Српски језик на крају века*, приредили Милорад Радовановић и остали, 159–71. Београд: Институт за српски језик САНУ и Службени гласник.
- Vander Veer, E. A. 2010. *Facebook: The missing manual*. Sebastopol, CA: O'Reilly.

ДОДАТАК

Узорак корнуса

1) A: Ki upisani....!

2) A: EXTRA!

B: Predivno je :)

C: OVE SLIKE PROSTO MAME DA SE ODE TAMO... VRH!

B: A sto je najbolje, nije tako ni daleko :)

C: odakle i dokle se ide kolima, a koliko nastavite pešaka?

- B: jaoj, ja nisam bas prava osoba da to objasni, ja sam samo sledila "vodica", ali se prolaze pasnjaci, suma, kamenjar i si-prazje :). kada se krene ka Rsovcima, postoji neko skretanje i odatle se ide pesaka.
- 3) A: ovo je 100% Dela?
 B: neje to mi je komsija tuz
 A: eeee steta....ja taman reko Dela ono pa Tuza bil... :D
 B: epa tuza.....
- 4) A: sabrina lepa si kao lutkica
 B: hvala zoro..
 C: sladjane a ti kako si ti si se zabunijo curi poruku da napises
 A: hahahahahahahahahahah.....
- 5) A: Lepi eksponati, kao muzej!
 B: leptice :)))
 C: Ne sto su si nase, nego su stvarno mnogo ubave
 B: A kada cemo ih cuti kako zvuce?
 C: uskoro
- 6) A: tosici se dade u planinarenje!
 B: BRAVO ZA EKIPU.....
- 7) A: primate li drustvo?
 B: uvek
 B: naredni put verovatno idemos bajsevi za babusnicu tako da ce ti javimo blagovremeno
 A: Naravno,naravno
 B: jadne bicikle
- 8) A: momci vi pevate u neki bend a?:)))))))))))))
 B: Aha ... :))) :PpP
- 9) A: lele idijoti!
 B: lele :-)
 C: mani zajebani smo ko `treca` smena :)))))`
 D: To kume!!! Topla li je voda?
 B: Kume nzm , meni bese topla :-)))
 D: Xaaxaxaaxa
- 10) A: sram te bilo...!xDD
 B: To je odavno bilo :-))
 C: Davno davno :-)
 A: axaxa...kad...?....juče li?xDD:DD
 B: prolele god, na more :-)) davno je bilo ja ti reko :-)
 A: xaxa...oke....da ti verujem....xDD;D
 B: Pa da , da mi verujes :-))
 A: ooooooooo

Ivana Vlajković, Novi Sad, Dušan Stamenković, Niš

LANGUAGE IDENTITY OF SOUTHERN SERBIA IN INTERNET COMMUNICATION

Summary

After introducing the terms “linguistic identity” and “language identity” and tackling some of the issues related to social networks, the paper investigates the principal characteristics of the written language of Southern Serbia as used in internet communication, primarily on Facebook, the largest social network and a virtual multicultural environment. In the corpus collected from accounts of people from Pirot, Babušnica, Surdulica and Niš, we have extracted and analyzed linguistic elements characteristic of the Prizren-Timok dialect, as well as those parts of language which do not belong to this dialect, but reflect the influence of English on Serbian, the influence of the medium on the language used and the influence of other variants of Serbian on the southern one. All the linguistic elements were counted and expressed as percentages in order to show the aspects of language which characterize the online linguistic identity of the south/southeast of Serbia. This paper also aims to check whether the fact that virtual networks have become a part of the global multicultural village forces the Southerners to renounce their regional linguistic specificities.

Key Words: language identity, the internet, social networks, Southern Serbia, Timok-Prizren dialect.